

Akran Şiddetine Maruz Kalma ve Öğrenmede Öz Düzenleme Değişkenleri Açısından Okul Öncesinde Okula Uyum*

Hülya GÜLAY OGELMAN¹ , Seda SARAÇ² , Döne KAHVECİ³ , Selay AKDOĞAN⁴

¹(Sorumlu yazar) Prof. Dr. Sinop Üniversitesi, ogelman@sinop.edu.tr, ORCID ID:0000-0002-4245-0208

²Dr. Öğr. Üyesi, Bahçeşehir Üniversitesi, seda.sarac@es.bau.edu.tr, ORCID ID:0000-0002-4598-4029

³Okul öncesi öğretmeni, Milli Eğitim Bakanlığı, denizkhvc027@gmail.com, ORCID ID:0000-0002-6306-8526

⁴Rehber ve Psikolojik Danışman, selay.akdogan@hotmail.com, ORCID ID:0000-0002-3799-2854

Makale Bilgisi

ÖZET

Geliş Tarihi:
12.01.2022

Kabul Tarihi:
25.03.2022

© UEAD 2022
Tüm hakları saklıdır.

Araştırmanın amacı, akran şiddetine maruz kalma ve öğrenmede öz düzenleme değişkenleri açısından okul öncesinde okula uyumun incelenmesidir. Araştırma, ilişkisel tarama modelinde desenlenmiş olan nicel bir çalışmadır. Araştırmada kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Gaziantep ilinde okul öncesi eğitime devam eden, normal gelişim özelliği gösteren 5 yaş grubundan 173 çocuk oluşturmaktadır. Veriler, 5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumunu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği, Akran Saldırıcılığına Maruz Kalma Ölçeği ve Bağımsız Öğrenme Davranışları Ölçeği (3-5 yaş) ölçme araçları kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sorularına cevap bulmak amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı, Basit Doğrusal Regresyon ve Çoklu Regresyon Analizleri uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre akran şiddetine maruz kalma, öğrenmede öz düzenleme ve okula uyum değişkenlerinin birbirleriyle anlamlı düzeyde ilişkileri bulunmaktadır. Akran şiddetine maruz kalma değişkeninin hem öğrenmede öz düzenleme davranışları hem de okula uyum ile negatif yönde ilişki bulunduğu görülmüştür. Öğrenmede öz düzenleme ile okula uyum arasında ise olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Akran şiddetine maruz kalma ve öğrenmede öz düzenleme çocukların okula uyum düzeyini ayrı ayrı anlamlı düzeyde yordamıştır. Öğrenmede öz düzenlemenin okula uyumu yordayıcılık etkisinin, akran şiddetine maruz kalmadan daha yüksek düzeyde olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca akran şiddetine maruz kalma değişkeni ile öğrenmede öz düzenleme değişkeninin, birlikte okula uyumun yordanmasına anlamlı katkı sağladığı da belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okula uyum, akran şiddeti, öğrenmede öz düzenleme, okul öncesi eğitim.

School Adjustment of Preschoolers in Terms of Peer Victimization and Self-Regulated Learning

Article Information

ABSTRACT

Received:
12 January 2022

Accepted:
25 March 2022

© UEAD 2022
All rights reserved.

The aim of the study was to investigate school adjustment of preschoolers in terms of peer victimization and self-regulated learning. The study was designed as a quantitative study in the relational survey model. Convenience sampling was used as a sampling method. The study sample consisted of 173 normally developing 5-year-old children attending preschools in Gaziantep province. The data were obtained through School Adjustment Teacher Rating Scale for 5-6 Years-Old Children, the Peer Victimization Scale, and Independent Learning Behaviors Scale (3-5 years old). Pearson Product Moments Correlation Coefficient, Simple Linear Regression, and Multiple Regression Analysis were conducted to answer the research questions. According to the results of the analyzes, there were significant associations among peer victimization, self-regulated learning, and school adjustment. Peer victimization correlated negatively with both self-regulated learning and school adjustment. There was a positive significant correlation between self-regulated learning and school adjustment. Peer victimization and self-regulated learning were significant predictors of children's school adjustment individually. The predictive effect of self-regulated learning on school adjustment was higher than peer victimization. In addition, peer victimization and self-regulated learning together made a significant contribution to the prediction of school adjustment.

Keywords: School adjustment, peer victimization, self regulated learning, preschool education.

DOI: 10.32960/uead.1056705

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi

* Bu araştırma, Bahçeşehir Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 24/11/2021 tarihli 2021/10 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Kaynakça Gösterimi: Gülay Ogelman, H., Saraç, S., Kahveci, D. & Akdoğan, S. (2022). Akran şiddetine maruz kalma ve öğrenmede öz düzenleme değişkenleri açısından okul öncesinde okula uyum. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 6(1), 102-112.

Citation Information: Gülay Ogelman, H., Saraç, S., Kahveci, D. & Akdoğan, S. (2022). School adjustment of preschoolers in terms of peer victimization and self-regulated learning. *National Journal of Education Academy*, 6(1), 102-112.

1. GİRİŞ

Okul öncesi dönemde okula uyum, küçük çocukların ilk formal eğitim deneyimine tüm gelişim alanları doğrultusunda nasıl alıştıklarını ifade eden çok yönlü bir kavramdır. Okula uyum, çocukların birbirlerine, öğretmene, okul kurallarına, düzenine, yönergelere alışmalarını ve eğitim sürecine aktif bir şekilde katılmalarını, okulu sevmelerini içerir. Her yıl farklı ülkelerde ve kültürlerde ortak olan durumlardan biri, küçük çocukların okula uyum süreçlerinin farklılaşmasıdır. Kolay uyum sağlayanlar, farklı düzeylerde zorlananlar başta olmak üzere her çocuğun farklı bir okula uyum örüntüsü vardır (Feeney-Kettler, Kratochwill & Kettler, 2011). Okula uyum, okul öncesi eğitim sürecinde ve sonraki eğitim sürecinde önemli etkilere sahiptir. Kısa süreli etkilere örnek olarak, okula uyum sağlamış çocukların yönergeye uyma ve sosyal etkileşim becerilerinin, okula uyum sağlayamamış çocuklara göre daha yüksek düzeyde olduğu ifade edilmiştir (Buyse vd., 2009; Herndon vd., 2013). Uzun süreli etkilere örnek olarak McDermott, Rikoon ve Fantuzzo (2018), Head Start eğitimi alan 2152 çocuğun, okul öncesi eğitimde ve ilköğretim 1. sınıfta izledikleri çalışmalarında, okul öncesinde sınıfa başarılı bir şekilde uyum sağlamanın, ileriki zamanlardaki sosyo-davranışsal uyumun belirleyicisi olduğunu belirlemişlerdir. Okula uyumu etkileyen faktörler çocukların bireysel özellikleri (yaş, mizaç, cinsiyet vb.), aileye ilişkin özellikler, akranlar, öğretmenler, okul öncesi eğitim kurumlarına ilişkin özellikler gibi farklı konu başlıkları altında ele alınabilir (Bağçeli Kahraman, 2020). Bu çalışmada yaşamın ilk yıllarındaki okula uyum, akranlardan ve bireysel özelliklerden birer faktör doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Faktörlerden ilki, akran şiddetine maruz kalmadır. Akran şiddeti, belli bir sebep doğrultusunda ya da sebep olmaksızın, akran(lar)ın hedefi haline gelip, saldırgan davranışlarına düzenli olarak maruz kalmayı ifade etmektedir. Akran şiddetine maruz kalma, çocuğun hayatında kişilerarası bir stres kaynağı olarak kendini gösterir (Chester vd., 2015). Akran şiddetine maruz kalma, fiziksel, sözel (ya da ilişkisel) türlerde gerçekleşebilmektedir (Hanish vd., 2004). Akran şiddetinde hedef seçilen çocuk, saldırganlık gibi davranış sorunları nedeniyle akran şiddetine maruz kalabilirken, zayıf ve güçsüz olarak algılanan çocuklar da akran şiddetinde hedef olarak seçilebilir (Yang vd., 2016). Akran şiddetine maruz kalma çocukların hayatında kısa ve uzun süreli olarak önemli sonuçlar meydana getirebilir (Ladd, Ettekal ve Kochenderfer-Ladd, 2017). Örnek olarak, akran saldırganlığına düzenli olarak maruz kalmak, çocuklardaki içe ve dışa dönük davranış sorunlarının da ortaya çıkmasına yol açabilir (Cuevas vd., 2007). Ttofi ve meslektaşları (2011), okul öncesinden yetişkinliğe uzanan bir boylamsal çalışmada, küçük yaşlardaki akran şiddetinin ileriki yıllardaki depresyon ile ilişkili olabildiğini ifade etmiştir. Akran şiddetine maruz kalma, okula uyumu da olumsuz yönde etkileyebilen bir değişkendir (Kochenderfer ve Ladd, 1996). Akranlarının saldırganlığına maruz kalan çocuklar, okula gelmek istemeyebilir, okula alışmakta, diğer çocuklarla etkileşime girmekte zorlanabilir. Akran şiddeti, çocuğun içe dönük (çekingenlik, utangaçlık vb.) ve dışa dönük (saldırganlık, baskıcı davranış vb.) davranış sorunlarını arttırabileceği için bu noktada da okula uyumu olumsuz yönde etkileyebilir. Bu bağlamda, akran şiddeti hem okul uyumsuzluğunun sebebi hem de sonucu olabilir. Çocuklar, akran şiddetine maruz kaldıkları için okula uyum sağlayamadıkları durumlarda akran şiddeti, okul uyumsuzluğunun sebebi olacaktır. Çocuklar, okula uyum sağlayamadıkları zaman da akran şiddetine maruz

kalabilirler. Bu durumda da akran şiddeti, okul uyumsuzluğunun sonucu olmaktadır (Kochenderfer ve Ladd, 1996). Bu araştırmada, akran şiddetinin okul uyumsuzluğun üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırma kapsamında okula uyum üzerindeki etkisi incelenen bir diğer değişken, çocukların öğrenmede öz düzenleme (self-regulated learning) davranışlarıdır. Bağımsız öğrenme olarak da anılan öğrenmede öz düzenleme öğrenenin öğrenme amacına ulaşmak için öz düzenleme yapmasını gerektirir. Öz düzenleme, çocukların bilişlerini, duygularını, motivasyonlarını ve davranışları üzerinde kontrol sahibi olmalarını sağlayan bir içsel mekanizmadır. Çocuklar, bu kontrole sahip olmalarını sağlayan bu içsel mekanizma sayesinde otomatik, dürtüsel davranışlar yerine düşünerek ve amaca yönelik eylemlerde bulunabilirler (Bodrova ve Leong, 2006; Grouzet, Sokol & Müller, 2013). Çocuğun dikkatini toplaması ve sürdürmesi, duygusal yoğunluk yaşadığında dürtüsel tepkiler vermeyip sakin kalabilmesi aklına gelen ilk tepkiyi vermeyip durup düşünerek davranabilmesi öz düzenleme becerileri sayesinde olabilmektedir. Bu çalışmada bir değişken olarak ele alınan öğrenmede öz düzenleme, çocuğun öğrenme amacına yönelik olarak öz düzenleme yapmasıdır. Bu da çocuğun zihinsel faaliyetlerini, duygularını, motivasyonunu ve eylemlerini düzenlemesi anlamına gelmektedir (Zimmerman ve Schunk, 2011). Kendi öğrenmelerini etkili bir şekilde düzenleyebilen çocuklar bir görevi nasıl tamamlayacakları, bu süreçte kiminle çalışacakları, nasıl bir ortamın daha uygun olacağı konusunda üstbilişsel becerilerini kullanarak planlar yapabilir, görev üzerinde çalışırken farklı stratejiler kullanabilir ve kendi performanslarını değerlendirebilirler (Whitebread vd., 2009). Öğrenmede öz düzenleme, küçük çocukların okula uyumunu etkilemektedir. Okul öncesi kurumlar çocukların yapılandırılmış öğrenme ortamları ile ilk karşılaştıkları yerlerdir. Bu ortamda çocuklardan, belki de yaşamlarında ilk kez dikkatlerini öğretmen tarafından belirlenen konulara, materyallere ve/veya etkinliklere odaklamaları, sürdürmeleri ve kendilerinden beklenen çalışmaları tamamlamaları beklenmektedir. Çocukların öğrenme hedeflerine yönelik beklentilerin olduğu bu yeni ortama uyumları, öğrenme amaçlarına paralel olarak dürtülerini kontrol etmeleri, olumsuz duygularını yönetmeleri, motivasyonlarını ve dikkatlerini sürdürmeleri ile mümkün olmaktadır (Grolnick ve Raftery-Helmer, 2015). Diğer bir değişle okul öncesi dönemde çocukların okula uyumu, en temel düzeyde öğrenmede öz düzenleme davranışları göstermelerini gerektirmektedir. Hutchinson, Perry ve Shapka (2021) tarafından yapılan çalışma da okula uyum ile öğrenmede öz düzenleme davranışları arasındaki bağlantıyı ortaya koymuştur.

1.1. Problem Durumu

Görüldüğü gibi hem akran şiddetine maruz kalma hem de öğrenmede öz düzenleme değişkenleri küçük çocukların okula uyum süreciyle ilişkili olabilmektedir. Ladd ve Profilet (1996), okula uyum sürecini “olumlu sosyalleşme” olarak adlandırarak, bu süreçte öz düzenleme ile sosyal becerilerin önemini vurgulamışlardır. Benzer şekilde McIntyre, Blacher, ve Baker da (2006) öz düzenleme ile sosyal becerilerin küçük çocukların okula uyumunun yordayıcısı olduğunu ortaya koymuşlardır. Ancak, yapılan alan yazın taraması sonucunda akran şiddetine maruz kalma ve öğrenmede öz düzenleme bir arada okula uyum üzerindeki etkilerinin ele alındığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Konunun önemi göz önünde bulundurulduğunda, küçük çocuklardaki okula uyumun dinamiklerini, hangi değişkenlerden etkilendiği ve hangi değişkenleri etkileyebildiğine yönelik araştırmaların yaygınlaştırılması ve çeşitlendirilmesi gereklidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı akran şiddetine maruz kalma ve öğrenmede öz düzenleme değişkenleri açısından okul öncesinde okula uyumun incelenmesidir. Araştırmada, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Akran şiddetine maruz kalma, okul öncesinde okula uyumu istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

2. Öğrenmede öz düzenleme davranışları, okul öncesinde okula uyumu istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

3. Akran şiddetine maruz kalma ve öğrenmede öz düzenleme davranışları birlikte okul öncesinde okula uyumu istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

2. YÖNTEM

Bu çalışma ilişkisel tarama modelinde desenlenmiş olan nicel bir çalışmadır. Tarama araştırmalarında evrenden alınmış bir örneklem üzerinde çalışılarak evren hakkında genel bir yargıya varmaya çalışılır (Büyüköztürk vd., 2010). İki ya da daha fazla değişken arasındaki bağlantıların ortaya konmaya çalışıldığı çalışmalar ilişkisel araştırmalardır (Edmonds ve Kennedy, 2016). Bu çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının akran şiddetine maruz kalma düzeyleri ve öğrenmede öz düzenleme düzeyleri ile okula uyumları arasındaki ilişkiler evrenden seçilmiş bir çalışma grubunda ele alınmıştır.

2.1. Araştırma Grubu

Bu çalışmanın evrenini 2021-2022 yılı eğitim öğretim yılında Gaziantep ilinin iki ilçesinde okul öncesi eğitime devam eden, normal gelişim özelliği gösteren 5 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunda, Gaziantep ilinin Şahinbey ve Şehitkamil ilçelerinde okul öncesi eğitime devam eden, normal gelişim özelliği gösteren 5 yaş grubundan %55,5'i erkek, %45,1'i kız olmak üzere 173 çocuk yer almaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

5-6 Yaş Çocukları İçin Okul Uyumu Öğretmen Değerlendirme Ölçeği

Ladd, Kochenderfer ve Coleman (1996) tarafından geliştirilmiş olan ölçek, Önder ve Gülay (2010) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Toplam 25 maddeden oluşan Türkçe formunda, ölçeğin orijinalindeki gibi işbirlikli katılım, okulu sevme, okuldan kaçınma ve kendi kendini yönetme olmak üzere 4 alt boyutu bulunmaktadır. Ölçek toplam puan alınarak kullanılabilirdiği gibi alt ölçek puanları ayrı ayrı hesaplanarak da kullanılabilir. Bu çalışmada ölçek, toplam puan alınarak kullanılmıştır. Ölçekteki her madde "Uygun Değil", "Uygun" ve "Tamamen Uygun" ifadeleriyle değerlendirilmektedir. Yüksek puanlara, okula uyum düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin iç tutarlık katsayısı .70 olarak hesaplanmıştır (Önder ve Gülay, 2010). Bu çalışmada ise ölçeğin iç tutarlık katsayısı .89 olarak hesaplanmıştır.

Akran Saldırganlığına Maruz Kalma Ölçeği

Ölçek, küçük çocukların akran şiddetine maruz kalma durumlarını belirlemek amacıyla Kochenderfer ve Ladd (1997) tarafından geliştirilmiş ve Gülay (2008) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek, dört maddeden oluşmakta, akran şiddetinin türleri olan fiziksel, doğrudan, dolaylı ve genel şiddet türlerine ilişkin birer madde bulunmaktadır. Ölçek, sınıf içi gözlemlere dayalı olarak öğretmenler tarafından

her bir çocuk için doldurulmaktadır. Öğretmenler gözlemleri doğrultusunda her bir madde için çocuğun akran şiddetine maruz kalma sıklığını 3'lü likert üzerinden değerlendirmektedir (1=Hiçbir zaman; 3=Her zaman). Türkçe uyarlama çalışmasında ölçeğin iç tutarlık katsayısı .72 olarak bulunmuştur. Bu çalışma için iç tutarlık katsayısı ise .72 olarak bulunmuştur.

Bağımsız Öğrenme Davranışları Ölçeği (3-5 yaş)

Bu çalışmada çocukların öğrenmede öz düzenleme becerilerini ölçmek amacıyla Whitebread vd. (2009) tarafından geliştirilmiş olan ölçek Saraç, Karakelle ve Whitebread (2019) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış olan Bağımsız Öğrenme Davranışları Ölçeği kullanılmıştır. Tek boyutlu olan ölçek, toplam 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, sınıf içi gözlemlere dayalı olarak öğretmenler tarafından her bir çocuk için doldurulmaktadır. Sınıf içi öğrenmede öz düzenlemenin işaretçisi olan maddelere ilişkin öğretmen, çocuğun söz konusu davranışı ne sıklıkta gösterdiğini 4'lü likert üzerinde işaretlemektedir (1= Hiçbir zaman; 4= Her zaman). Yüksek puanlar çocuğun öğrenmede öz düzenleme becerisinin yüksek olduğunu göstermektedir. Uyarlama çalışmasında ölçeğin iç tutarlık katsayısı .97 olarak bulunmuştur (Saraç, Karakelle ve Whitebread, 2019). Bu çalışmanın örneklemini için ise iç tutarlık katsayısı .97 olarak hesaplanmıştır.

2.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama süreci okul öncesi öğretmenleri ile yüz yüze iletişime geçilerek yürütülmüştür. Veri toplama araçları, okul öncesi öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Öğretmenler, veri toplama araçlarını en az 3 aydır tanıdıkları, okula düzenli olarak devam eden ve normal gelişim özelliği gösteren 5 yaş çocukları için doldurmuşlardır.

2.4. Verilerin Analizi

Veri analizi için SPSS 25.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Tüm değişkenler için basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiş ve bu değerlerin -1.00 ile + 1.00 arasında değiştiği görülmüştür. Bu doğrultuda verilerin normal dağıldığına karar verilerek parametrik testler yapılabileceğine karar verilmiştir. Verilerin analizinde, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı, Basit Doğrusal Regresyon ve Çoklu Regresyon Analizleri uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1'de çalışmada incelenen değişkenler için betimsel istatistikleri ve değişkenler arası korelasyon katsayılarını gösterilmektedir.

Tablo 1. Değişkenlere ilişkin betimletici istatistikler ve değişkenler arası korelasyon değerleri

Değişkenler	N	\bar{X}	SD	2	3
1. Akran şiddetine maruz kalma	173	.45	1.03	-.31*	-.56*
2. Öğrenmede öz düzenleme	173	47.82	11.78	-	.64*
3. Okula uyum	173	41.68	6.41	-	-

(*p < .01)

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmanın üç değişkeni arasında istatistiki açıdan anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Buna göre, akran şiddetine maruz kalma ile öğrenmede öz düzenleme davranışları ($r = -.31$, $p < .01$) ve akran şiddetine maruz kalma ile okula uyum değişkenleri arasında ($r = -.56$, $p < .01$) olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu sonuca göre akran şiddetine maruz kalma düzeyi arttıkça öğrenmede öz düzenleme ve okula uyum düzeylerinde azalma, akran şiddetine maruz kalma düzeyi azaldıkça öğrenmede öz düzenleme ve okula uyum düzeylerinde artış olabileceği söylenebilir. Öğrenmede öz düzenleme ile okula uyum arasında ise olumlu yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu sonuç doğrultusunda da öğrenmede öz düzenleme düzeyi arttıkça okula uyumda artış görülebileceği, öğrenmede öz düzenleme düzeyi azaldıkça okulda uyumda da azalma olabileceği söylenebilir.

Akran şiddetine maruz kalma düzeyinin okula uyum üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. *Okula uyumun akran şiddetine maruz kalma değişkeni ile yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları*

	R²	B	Std. E	β	t	F
Sabit		43.21	.44		97.54*	75.10*
Akran şiddetine maruz kalma	.31	-3.45	.40	-.55	-8.72	

* $p < .01$

Tablo 2’ye göre akran şiddetine maruz kalma, çocukların okula uyum düzeyini anlamlı bir şekilde yordamaktadır [$F(2, 170) = 75.10$, $p < .01$]. Akran şiddetine maruz kalma okula uyumdaki değişkenliğin %31’ini açıklamaktadır.

Öğrenmede öz düzenleme düzeyinin okula uyum üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. *Okula uyumun öğrenmede öz düzenleme değişkeni ile yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları*

	R²	B	Std. E	β	t	F
Sabit		24.92	1.57		15.90*	121.32*
Öğrenmede öz düzenleme	.42	.35	.03	.64	-8.72	

* $p < .01$

Tablo 3 incelendiğinde, öğrenmede öz düzenleme, çocukların okula uyum düzeyini anlamlı bir şekilde yordamaktadır [$F(2, 170) = 121.32$, $p < .01$]. Öğrenmede öz düzenleme, okula uyumdaki değişkenliğin %42’sini açıklamaktadır.

Akran şiddetine maruz kalma ve öğrenmede öz düzenleme davranışları ile okula uyum arasındaki yordayıcı ilişkileri incelemek amacıyla Çoklu Regresyon Analizi yapılmıştır. Analizde, akran şiddetine maruz kalma ve öğrenmede öz düzenleme değişkenleri yordayıcı değişken, okula uyum ise yordanan değişken olarak yer almıştır. Analiz sonuçları Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Okula uyumun yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları

Model	R ²	B	Std. E	β	t	F
Sabit		29.17	1.49		19.58*	105.80*
Akran şiddetine maruz kalma	.55	-2.44	.34	-.39	-7.30*	
Öğrenmede öz düzenleme		.28	.03	.52	9.71*	

*p < .01

Tablo 4'teki analiz sonuçlarına göre akran şiddetine maruz kalma ve öğrenmede öz düzenleme birlikte, çocukların okula uyumunu anlamlı bir şekilde yordamaktadır, [F(2, 170)= 105.79, p < .01]. Hem akran şiddetine maruz kalma değişkeni hem de öğrenmede öz düzenleme değişkeni, okula uyumun yordanmasına anlamlı katkı sağlamaktadır. Bu iki değişken birlikte okula uyumdaki değişkenliğin %55'ini açıklamaktadır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Akran şiddetine maruz kalma ve öğrenmede öz düzenleme değişkenleri açısından okul öncesinde okula uyumun incelendiği bu araştırmanın sonuçlarına göre akran şiddetine maruz kalma, öğrenmede öz düzenleme ve okula uyum değişkenlerinin birbirleriyle anlamlı düzeyde ilişkileri bulunmaktadır. Akran şiddetine maruz kalma ile öğrenmede öz düzenleme davranışları ve akran şiddetine maruz kalma ile okula uyum değişkenleri arasında olumsuz yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Öğrenmede öz düzenleme ile okula uyum arasında ise olumlu yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca akran şiddetine maruz kalma ve öğrenmede öz düzenleme çocukların okula uyum düzeyini ayrı ayrı anlamlı düzeyde yordamıştır. Öğrenmede öz düzenlemenin okula uyumu yordayıcılık etkisinin, akran şiddetine maruz kalmadan daha yüksek düzeyde olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca akran şiddetine maruz kalma değişkeni ile öğrenmede öz düzenleme değişkeninin, birlikte okula uyumun yordanmasına anlamlı katkı sağladığı da belirlenmiştir. Araştırmanın bulguları, akran şiddetine maruz kalma ile öğrenmede öz düzenlemenin hem birbirleri ile ilişkili olduğunu hem de okula uyum üzerinde bağımsız ve bir arada etkili olabildiklerini ifade etmektedir. Alan yazın incelendiğinde, araştırmada ele alınan değişkenlerin birebir yer aldığı bir çalışmaya rastlanılmazken konu ile ilgili yayınlarda benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Örnek olarak, Garner, Dunsmore ve Bassett (2020), 118 çocuk ile yaptığı çalışmada akran şiddetine maruz kalmanın zayıf okula uyumla, olumlu sosyal davranışların da başarılı okula uyum ile olumlu yönde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Hutchinson, Perry ve Shapka'nın (2021) 307 çocuk ile yürüttüğü araştırmada, öğrenmede öz düzenleme ile okula uyum arasında ilişki olduğunu belirlemiştir. Uzmanlar akran şiddetine maruz kalan çocuklarda yalnızlık, düşük özgüven, kaygı görülebileceğini ifade etmektedir (Kim, Kim & Kim, 2016; Leeuwis vd., 2015). Çocuklarda oluşabilecek bu tür olumsuz duygu durumları, okula uyumu zorlaştırabilir. Diğer taraftan öğrenmede öz düzenleme bir anlamda çocuğun neyi bildiği ve neyi bilmediği arasındaki farkı fark etmesini ifade etmektedir (Jeong & Frye, 2020). Dolayısıyla çocuğun öğrenme sürecindeki farkındalığı, kendisini ifade etmesini, ihtiyacı olanın farkına varmasını, bu noktada etkileşime girmesini, bilgisini ortaya koymasını, planlama yapmasını, amaçlarına ulaşmak için stratejiler geliştirmesini destekleyecek (Rakovic vd., 2022) ve dolayısıyla okula uyumunu kolaylaştırabilecektir.

Görüldüğü gibi bu araştırmada ele alınan, küçük çocukların sosyal ve bilişsel gelişim alanıyla ilgili iki değişken okula uyum üzerinde etkili olabilmektedir. Akranlarının şiddetine maruz kalmayan, akran grubuyla başarılı, kaliteli ilişkiler geliştiren çocuklar okula uyum sağlamak açısından avantajlı olabilmektedir. Bununla birlikte akranlarıyla sorun yaşayan çocuklar ise okula uyum sağlamakta

zorlanabilirler. Öğrenmede öz düzenleme de okula uyumu kolaylaştırabilmektedir (Diamond, 2012). Öğrenmede öz düzenlemenin bir parçası olan beceriler (kurallara uyma, yönergeleri yerine getirme, sorumluluk alma, aktif katılım sağlama, grup içinde etkili çalışma, uygun problem çözme yöntemlerini kullanma gibi) (Perry vd., 2018) çocukların eğitim sürecindeki dinamikleri fark etmesini, öğrenmesini ve bunlara göre davranışlarını yönetmesini kolaylaştırabilecektir. Akranların şiddetine maruz kalma ile öğrenmede öz düzenlemenin birlikte okula uyum üzerinde önemli bir etki oluşturabilmesi de okula uyum sürecinde farklı değişkenlerin göz önünde bulundurulmasına yönelik önemli bir bulgudur. Öğretmenlerin okula uyum sürecini, yalnızca ailenin arkasından ağlamama, sessiz durma, sorun çıkartmama olarak değerlendirmemesi gereklidir (Gülay Ogelman & Güngör, 2020). Okula uyum, bu belirtilen durumlardan daha karmaşık ve çok boyutlu bir konudur (Şepitci Sarıbaş & Gültekin Akduman, 2020). Nitekim bu araştırmanın bulguları doğrultusunda, öğrenmede öz düzenleme okula uyum üzerinde akran şiddetine maruz kalmadan daha etkili bir değişken olmasına karşılık iki değişkenin birlikte okula uyum üzerinde etkili olabilmektedir. Şöyle ki akranlarının şiddetine maruz kalan ve öğrenmede öz düzenleme açısından sorun yaşayan çocukların okula uyum düzeyleri düşük olabilmektedir. Bu durum iki değişken arasındaki ilişki ile açıklanabilir. Araştırma bulgularında da ortaya konulan bu ilişki ile çocukların akran şiddetine maruz kalması, öğrenmede öz düzenleme düzeyinin de düşmesine, dolayısıyla okula uyumda zorlanmasına yol açabilir. İki değişken arasındaki karşılıklı ilişki doğrultusunda, öğrenmede öz düzenleme düzeyi düşük olan çocukların akran şiddetine maruz kalmada ve devamında okula uyumda da sorunlar yaşayabileceği düşünülebilir. Panadero (2017), öğrenmede öz düzenlemenin bilişsel, motivasyonel, duygusal yönlerinin olduğunu ifade etmiştir. Alan yazındaki bilgiler doğrultusunda, duygusal anlamda zarar gören çocukların, öğrenmede öz düzenleme kapasitelerinden düşüş olabildiği beklenen bir sonuçtur. Olumlu öğrenme ortamları, akranlar, öğretmenler ve anne-babalar tarafından sağlanan destek psikolojik olarak iyi oluşu, öğrenmeyi ve okula uyumu olumlu yönde etkileyebilmektedir (Gaxiola-Romero vd., 2020). Bu nedenle çocukların akranlarıyla, öğretmeniyle ilişkileri, sınıfa katılımı, öğrenme becerileri gibi farklı gelişim alanlarından çeşitli unsurların bir arada değerlendirilmesi okula uyumun detaylı ve net bir şekilde açıklanmasına önemli katkılar sağlayabilecektir.

Bu araştırmadaki sınırlılıklar doğrultusunda, konu ile ilgili sonraki çalışmalarda daha kalabalık ve çeşitlilik (yaş, SED gibi) gösteren örneklem gruplarıyla çalışılması önerilebilir. Ayrıca akran şiddetine maruz kalma ile öğrenmede öz düzenleme değişkenlerine ek olarak farklı değişkenlerin bir arada okula uyum üzerindeki etkilerinin ele alındığı çalışmalar yapılabilir. Öğretmen görüşlerinin yanı sıra çocuk, anne-baba görüşüne, gözleme dayalı verilerle konu ele alınabilir. Boylamsal araştırmalar ile akran şiddetine maruz kalma, öğrenmede öz düzenleme değişkenlerinin sonraki eğitim kademelerindeki okula uyum üzerindeki etkileri incelenebilir. Ayrıca okul öncesi öğretmenlerinin öğrenmede öz düzenlemeyi destekleyici, akran ilişkilerini geliştirici stratejileri yıl boyunca düzenli olarak kullanması önem taşımaktadır. Ailelerin öğrenmede öz düzenleme hakkında bilgilendirilmesi, ev ortamında desteklemelerini sağlayacak aile katılımı çalışmalarının gerçekleştirilmesi çocuklara önemli katkılar sağlayabilecektir. Öğretmenlerin akran ilişkilerini gözlemlemesi, sosyometri gibi ölçümlerle akran gruplarındaki sosyal konumu ortaya çıkartması, akran şiddetinin ortaya çıkmasını ve/veya daha ileri boyutlara ulaşmamasını sağlayabilir. Öğretmenler, okula uyum sürecinin okula uyum haftasıyla sınırlı kalmayacağını, her çocuğun farklı bir okula uyum süreci olabileceğini, farklı durumlarla karşılaşabileceğini göz önünde bulundurup, dikkatli planlamalar, gözlemler yapması gereklidir.

Yazar Katkı Beyanı:

- 1. Hülya GÜLAY OGELMAN:** Ön taslak çalışması, etik kurul başvurusu, giriş ve tartışma yazımı, düzenleme.
- 2. Seda SARAÇ:** Veri analizi, yöntem ve bulguların yazımı, düzenleme.
- 3. Döne KAHVECİ:** Ön taslak çalışması, veri toplama, veri girişi, alan yazın taraması.
- 4. Selay AKDOĞAN:** Ön taslak çalışması, veri girişi, alan yazın taraması.

5. KAYNAKÇA

- Bağçeli Kahraman, P. (2020). Yaşamın ilk yıllarında okula uyumu etkileyen unsurlar. (Ed. H. Gülay Ogelman). *Yaşamın ilk yıllarında okula uyum* (s. 39-74). Ankara: Eğiten Kitap.
- Bodrova, E. & Leong, D. (2007). *Tools of the mind: The Vygotskian approach to early childhood education*. Columbus, OH: Merrill/Prentice Hall.
- Buyse, E., Verschueren, K., Verachtert, P., & Damme, J. V. (2009). Predicting school adjustment in early elementary school: Impact of teacher-child relationship quality and relational classroom climate. *The Elementary School Journal*, 110, 119–141.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö., Karadeniz, A. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Chester, K. L., Callaghan, M., Cosma, A., Donnelly, P., Craig, W., Walsh, S., & Molcho, M. (2015). Cross-national time trends in bullying victimization in 33 countries among children aged 11, 13 and 15 from 2002 to 2010. *The European Journal of Public Health*, 25(2), 61–64.
- Cuevas, C. A., Finkelhor, D., Turner, H. A., & Ormrod, R. K. (2007). Juvenile delinquency and victimization: A theoretical typology. *Journal of Interpersonal Violence*, 22, 1581–1602.
- Diamond, A. (2012). Activities and programs that improve children's executive functions. *Current Directions in Psychological Science*, 21(5), 335–341.
- Edmonds, W. A. & Kennedy, T. D. (2016). *An applied guide to research designs: Quantitative, qualitative, and mixed methods*. Sage Publications, Inc.
- Feeney-Kettler, K. A., Kratochwill, T. R., & Kettler, R. J. (2011). Identification of preschool children at risk for emotional and behavioral disorders: development and validation of a universal screening system. *Journal of School Psychology*, 49, 197–216.
- Garner, P. W., Dunsmore, J. C., & Bassett, H. H. (2020). Direct and indirect pathways to early school adjustment: Roles of young children's mental representations and peer victimization. *Early Childhood Research Quarterly*, 51, 100-109.
- Gaxiola-Romero, J. C., Gaxiola-Villa, E., Corral-Frias, N. S., & Escobedo-Hernandez, P. (2020). Positive learning environment, academic engagement and self-regulated learning in high school students. *Acta Colombiana de Psicología*, 23(2), 267-278.
- Grolnick, W. S. & Raftery-Helmer, J. N. (2015). Contexts supporting self-regulated learning at school transitions. In T. Cleary (Ed.), *Self-regulated learning interventions with at-risk youth: Enhancing adaptability, performance, and well-being* (pp. 251–276). American Psychological Association.
- Grouzet, M. E., Sokol, B. W., & Müller, U. (2013). Self-regulation and autonomy: An introduction. In B. W. Sokol, M. E. Grouzet, & U. Müller (Eds.), *Self-regulation and autonomy: Social and developmental dimensions of human conduct* (pp. 1-16). New York: Cambridge University Press.
- Gülay, H. (2008). *5-6 yaş çocuklarına yönelik akran ilişkileri ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışmaları ve akran ilişkilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

- Gülay Ogelman, H. & Güngör, H. (2020). Akran ilişkileri ve okula uyum. (Ed. H. Gülay Ogelman). *Yaşamın ilk yıllarında okula uyum* (s. 139-158). Ankara: Eğiten Kitap.
- Hanish, L. D., Eisenberg, N., Fabes, R. A., Spinrad, T. L., Ryan, P., & Schmidt, S. (2004). The expression and regulation of negative emotions: Risk factors for young children's peer victimization. *Development and Psychopathology, 16*, 335–353.
- Herndon, K. J., Bailey, C. S., Shewark, E. A., Denham, S. A., & Bassett, H. H. (2013). Preschoolers' emotion expression and regulation: Relations with school adjustment. *The Journal of Genetic Psychology, 174*, 642–663.
- Hutchinson, L. R., Perry, N. E., & Shapka, J. D. (2021). Assessing young children's self-regulation in school contexts. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 1-39.
- Jeong, J., & Frye, D. (2020). Quarterly self-regulated learning: Is understanding learning a first step? *Early Childhood Research Quarterly, 50*, 17-27.
- Kim, J.-H., Kim, J. Y., & Kim, S.-S. (2016). School violence, depressive symptoms, and help-seeking behavior: A gender-stratified analysis of biethnic adolescents in South Korea. *Journal of Preventive Medicine and Public Health, 49*(1): 61–68.
- Kochenderfer, B. J., & Ladd, G. W. (1996). Peer victimization: Cause or consequence of school maladjustment? *Child Development, 67*, 1305–1317.
- Kochenderfer, B. J., & Ladd, G. W. (1997). Victimized children's responses to peers' aggression: Behaviors associated with reduced versus continued victimization. *Development and Psychopathology, 9*(1), 59-73.
- Ladd, G. W., Ettekal, I., & Kochenderfer-Ladd, B. (2017). Peer victimization trajectories from kindergarten through high school: Differential pathways for children's school engagement and achievement? *Journal of Educational Psychology, 109*(6), 826–841.
- Ladd, G. W., & S. M. Profilet. (1996). The Child Behavior Scale: A teacher-report measure of young children's aggressive, withdrawn, and prosocial behaviors. *Developmental Psychology 32*, 1008–1024.
- Ladd, G. W., Kochenderfer, B. J., & Coleman, C. C. (1996). Friendship quality as a predictor of young children's early school adjustment. *Child Development, 67*, 1103-1118.
- Leeuwis, F. H., Koot, H. M., Creemers, D. H. M., & van Lier, P. A. C. (2015). Implicit and explicit self-esteem discrepancies, victimization and the development of late childhood internalizing problems. *Journal of Abnormal Child Psychology, 43*(5), 909–919.
- McDermott, P. A., Rikoon, S. H., & Fantuzzo, J. W. (2018). Transition and protective agency of early childhood learning behaviors as portents of later school attendance and adjustment. *Journal of School Psychology, 54*, 59-75.
- McIntyre, L. L., Blacher, J., & Baker, B. L. (2006). The transition to school: Adaptation in young children with and without intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research, 50*(5), 349-361.
- Önder, A., & Gülay, H. (2010). Reliability and validity of the Teacher Rating Scale of School Adjustment for 5-6 years of children. *International Online Journal of Educational Sciences, 2*(1), 204-224.
- Panadero, E. (2017). A review of self-regulated learning: Six models and four directions for research. *Frontiers in Psychology*, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00422>.
- Perry, N. E., Hutchinson, L. R., Yee, N., & Määttä, E. (2018). Advances in studying classrooms as contexts for supporting young children's self-regulation and self-regulated learning. In D. Schunk & J. Greene (Eds.), *Handbook of learning and performance* (pp.457–472). (2nd ed.). Routledge.
- Rakovic, M., Bernacki, M. L., Greene, J. A., Plumley, R. D., Hogan, K. A., Gates, K. M., & Panter, A. T. (2022). Examining the critical role of evaluation and adaptation in self-regulated learning. *Contemporary Educational Psychology, 68*, 102027.

- Saraç, S., Karakelle, S. & Whitebread, D. (2019). Okul Öncesi Çocuklar için Bağımsız Öğrenme Davranışları Ölçeği 3-5 (BÖD 3-5): Türkçe formu için geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *İlköğretim Online*, 18(3), 1093-1106.
- Şepitci Sarıbaş, M. & Gültekin Akduman, G. (2020). Öz düzenleme ve okula uyum. (Ed. H. Gülay Ogelman). *Yaşamın ilk yıllarında okula uyum* (s. 269-306). Ankara: Eğiten Kitap.
- Ttofi, M. M., Farrington, D. P., Lösel, F., & Loeber, R. (2011). Do the victims of school bullies tend to become depressed later in life? A systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, 3(2), 63-73.
- Whitebread, D., Coltman, P., Pasternak, D. P., Sangster, C., Grau, V., Bingham, S., ... Demetriou, D. (2009). The development of two observational tools for assessing metacognition and self-regulated learning in young children. *Metacognition and Learning*, 4(1), 63-85.
- Yang W. Yang, Y., Wang, Y., Gao, J., Sui, N., Chi, X., ... Zhang, H. Z. (2016). Spontaneous emission of semiconductor quantum dots in inverse opal SiO₂ photonic crystals at different temperatures. *Luminescence*, 31(1), 4-7.
- Zimmerman, B. J. & Schunk, D. H. (2011). *Handbook of self-regulation of learning and performance*. Milton Park, Abingdon, Oxfordshire: Routledge.